

คู่มือข้าราชการจังหวัดนนทบุรี

คู่มือ

ตำราข้าราชการ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่โรงเรียนคุณธรรมจังหวัดนนทบุรี

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี

เอกสารเลขที่ 1/2560

คู่มือ

ศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่โรงเรียนคุณธรรมจังหวัดนนทบุรี

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี

เอกสารเลขที่ 1/2560

การพัฒนาจังหวัดนนทบุรี สู่ “นนทบุรี นครแห่งการเรียนรู้ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน” และ การพัฒนาสู่ นนทบุรี 4.0 ต้องเริ่มจากการศึกษาของคนนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรี มีนโยบายที่จะให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข จึงมุ่งหวังพัฒนาโรงเรียนในจังหวัดนนทบุรีให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิด อย่างมีเหตุผล ซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรม ความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกรักผดชอบ ชั่วดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชน องค์กรแห่งคุณธรรม โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานการศึกษาทุกระดับ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนา ไม่ผูกขาดกับศาสนาใด ศาสนาหนึ่งเปรียบเสมือนเป็น คู่มือในการสร้าง “คนนนทบุรี 4.0” อีกทั้งยังช่วย “ลด” พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน และ “ส่งเสริม” ให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชน ผู้ปกครองและชุมชน ได้อย่างยั่งยืน โดยได้น้อมนำพระราชโบายของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ที่ทรงสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 จัดทำคู่มือ “ศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่โรงเรียนคุณธรรมจังหวัดนนทบุรี” นี้ขึ้น

ขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมและหวังว่า คู่มือเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนและจังหวัดนนทบุรี ต่อไป

LinDana

(นายนิสิต จันทรสมวงศ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี
กันยายน 2560

กระทรวงศึกษาธิการ วางนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม เพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนของจังหวัดนนทบุรี ประกอบกับผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี มีนโยบายให้เยาวชนจังหวัดนนทบุรี เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพมีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข จึงจัดทำ คู่มือ “ศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่โรงเรียนคุณธรรมจังหวัดนนทบุรี” เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน ตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิด อย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติสร้างความรู้สึกรักผิชอบชีวิต และภูมิใจในการทำความดี และสร้างเครือข่าย ชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน และมีความต่อเนื่อง

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี หวังว่า คู่มือ “ศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่โรงเรียนคุณธรรมจังหวัดนนทบุรี” เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ในการพัฒนาเยาวชนจังหวัดนนทบุรี ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป

(นายณพพร พิพิธจันทร)

ศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี

กันยายน 2560

เรื่อง	หน้าที่
คำปรารภ	ก
คำนำ	ค
กรอบแนวคิด	ด
ศาสตร์พระราชา	ด
พระบรมราโชบาย/พระราชกระแสรับสั่ง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐	ด
โรงเรียนคุณธรรม	๒
ส่วนที่ ๑ การพัฒนาสู่โรงเรียนคุณธรรม	๔
กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม (มูลนิธิยุวสถิรคุณ)	๔
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๕
สาระสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม	๗
ผลงานความสำเร็จที่ผ่านมา	๘
ตัวอย่างกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม	๑๐
ความยั่งยืนของโรงเรียนคุณธรรม	๑๑
ตัวชี้วัด/เกณฑ์การประเมินโรงเรียนคุณธรรม	๑๓
ส่วนที่ ๒ เมืองนนท์ น้อมนำศาสตร์พระราชา...สู่วิถีชีวิต เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	
โรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม คืออะไร	
ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาเป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม	
รู้ได้อย่างไรได้เป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมแล้ว	
เพื่อไปสู่จุดหมาย “ของเสียเหลือศูนย์ Zero Waste” ได้อย่างเป็นรูปธรรม	
แบบประเมินความพร้อมโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม	
ภาคผนวก	
บรรณานุกรม	
คณะทำงาน	

ศาสตร์พระราช เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่โรงเรียนคุณธรรม

ศาสตร์พระราช

ศาสตร์พระราช คือ องค์ความรู้ของพระราช (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช) ที่ทรงช่วยเหลือปวงชนชาวไทย เป็นการวางแนวทาง แนวคิด ทฤษฎี หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการ ขั้นตอนการทรงงาน และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีมากกว่า 4,000 โครงการ เพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนของพระองค์ท่าน เช่น ศาสตร์ในการทำ ผืนเทียม หรือ ผืนหลวง แก่ผืนแล้ง /ไฟป่า ศาสตร์ที่ชื่อว่าโครงการแก้มลิง แก่น้ำท่วม แก้ปัญหาน้ำเสีย ใช้ผักตบชวาที่เรียกว่า “ใช้ธรรมปราบอธรรม” กังหันชัยพัฒนา เต็มออกซิเจน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก้วิกฤตต้มยำกุ้งหรือฟองสบู่แตก จวบจนทุกวันนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการนำไปประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งในภาคเกษตรกรรม ธุรกิจ การจัดการทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และสถานศึกษา จนประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ มีพระราชดำรัส เมื่อปี 2554 ว่า “เป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุขโดยต้องคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา

เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย แต่ที่สำคัญ คือ นักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ

พระบรมราโชบาย/พระราชกระแสรับสั่ง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงตอบรับเป็นพระมหากษัตริย์ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559 “เพื่อสืบสานพระราชปณิธาน และเพื่อประโยชน์ของประชาชนชาวไทยทั้งปวง”

พระบรมราชโบายของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 10
ด้านการศึกษาศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน

1. ทักษะคิดที่ถูกต้อง
2. พื้นฐานชีวิต (= อุปนิสัย) ที่มั่นคงเข้มแข็ง
3. มีอาชีพ – มีงานทำ

การศึกษาเปรียบเสมือนต้นไม้

พระราชกระแสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 10 ด้านการศึกษา
ในภาพรวม

1. สืบสานพระราชปณิธานหรือพระราชกระแสรับสั่งรัชกาลที่ 9
เรื่องการสร้างคนดี

การสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง ต้องการแนวทางสร้างคนดีก่อน แล้วจึงจะไปสู่เด็กเป็นคนดี และพัฒนาให้เป็นคนเก่ง ครูต้องมีศรัทธาที่แรงกล้า เพื่อให้เด็กเป็นคนดี คือ สิ่งที่สอนและอบรมผู้เรียนให้มีองค์ความรู้ มีอุปนิสัยติดตัว (Character Education) 5 ด้าน คือ ศีลธรรม จริยธรรม มารยาท วินัย และวัฒนธรรม เพื่อให้คนไทยเป็นผู้มีมารยาท มีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และเป็นพลเมืองของชาติโดยการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การสอน และการอบรม ซึ่งเปรียบเทียบเหมือนต้นไม้ที่มีส่วนของลำต้น และราก

2. การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่เด็ก ทศนคติที่ถูกต้อง (อุปนิสัย) ที่มั่นคงเข้มแข็ง มีอาชีพ – มีงานทำ ฯลฯ การแนะแนวอาชีพต้องเข้มข้น โรงเรียนควรมีการแนะแนว ทั้งการแนะแนวชีวิต (วินัยและมารยาทไทย) และการแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบ

3. เน้นการสร้างทัศนคติ(Attitude) ต้องสอนให้เด็กรู้จัก รู้ผิด ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง (และพบว่าความคาดหวังในเด็กของประเทศไทย คือ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีน้ำใจ การอบรมจนเกิดเป็นนิสัยประจำชาติ) การสร้างเด็กเพื่อเป็นคนไทยในอนาคตของชาติที่มีการศึกษา

4. การศึกษาในภาพรวมทำอะไรให้เยาวชนมีความสนใจและเข้าใจเรื่องของสถาบันและประวัติศาสตร์

โรงเรียนคุณธรรม

โรงเรียนคุณธรรม คือโรงเรียนที่พัฒนาคุณธรรม ให้กับนักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ได้ตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการ คิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และ สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีรวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่ง คุณธรรม โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้าน คุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

เพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตามพระราช ประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 โดยโรงเรียนต้องวิเคราะห์คุณธรรมอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน รวมไปถึงการ พัฒนาผู้บริหาร ครู และนักเรียนตามกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม ดังนี้

คุณธรรม	นิยาม
พอเพียง	ดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสคำสอน ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ สร้างสรรค์ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับชาติ ด้วยความรวดเร็ว รอบคอบ
กตัญญู	ดำรงตนเรียบง่าย ไม่หลงลืมตัวเมื่อเกิดความสำเร็จ ความดีงาม ต้องยกย่องเชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วม
ซื่อสัตย์สุจริต	ป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับ โดยการปลูกฝัง ค่านิยมว่าการทุจริตคอร์รัปชัน คือ ความขอยยับยับอาย และ ความน่าอัปอาย
ความรับผิดชอบ	โรงเรียนคุณธรรม ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ฯลฯ มีภาระหน้าที่อันสำคัญ ต้องช่วยกันพร่ำสอน เพื่อให้ลูกหลาน เยาวชน ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ยึดมั่นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรอบรู้ อดทน เสียสละ มีความเพียร ด้วยปัญญา และความรอบคอบ
อุดมการณ์คุณธรรม	ร่วมกันเสริมสร้างหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และปลูกฝัง ความคิดเชิงอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดโรงเรียนคุณธรรมอย่างกว้างขวาง และทั่วถึง อันเป็นความยั่งยืนแห่งความร่วมมือ และมั่นคงของ ระบบการศึกษาของชาติบ้านเมืองสืบไปในอนาคต

การพัฒนาสู่โรงเรียนคุณธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม หรือเรียกโดยย่อว่า “โรงเรียนคุณธรรม” ของสถานศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ได้กรอบแนวคิดจากกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม ของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ประกอบด้วยงาน 4 ขั้นตอนหลัก และแบ่งเป็น 10 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจ และการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ

และนักเรียนแกนนำเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีขั้นตอน ดังนี้

1. โรงเรียนจัดประชุมทำความเข้าใจและความตระหนักแก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน เครือข่าย

ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง ถึงความจำเป็นในการการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมด้วยความสมัครใจ

2. โรงเรียนจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้บริหาร ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจจะมีการเชิญวิทยากรผู้มีความรู้

ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจากภายนอกเข้ามาให้จัดอบรม เพื่อให้เกิดการระดมสมองค้นหา “คุณธรรมเป้าหมาย” และ “ระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของคุณธรรมเป้าหมาย” คุณธรรมเป้าหมายที่มีการระบุพฤติกรรมบ่งชี้

เชิงบวกไว้ด้วย จะเรียกรวมว่า “**คุณธรรมอัตลักษณ์**” โดยจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อให้แต่ละกลุ่มทราบวิธีปฏิบัติตนในแต่ละด้าน เช่น ด้านความซื่อสัตย์ วิธีปฏิบัติของครู เช่น เข้าสอนตรงเวลา ส่วนวิธีปฏิบัติของนักเรียน เช่น ไม่ลอกการบ้าน เป็นต้น และให้ทราบแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรม (Moral Project)

3. โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ทำการคัดเลือกและพัฒนาศักยภาพครู อาจารย์ นักเรียน และนักศึกษาแกนนำ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานเป็นหลักในการพัฒนาเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม

4. คณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนจัดให้ ครู อาจารย์ นักเรียน และนักศึกษาแกนนำ ศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบในภูมิภาค เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งด้านวิชาการ และกิจกรรมพัฒนานักเรียนร่วมกัน เพื่อความยั่งยืนของโรงเรียนคุณธรรมในชุมชนท้องถิ่น และภูมิภาค

5. ครู อาจารย์ นักเรียน และนักศึกษาแกนนำ รายงานผลการศึกษาดูงาน แก่คณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน เพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการความรู้ คู่ความดีในหลักสูตรสถานศึกษา หรือกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่บูรณาการสาระคุณธรรมเข้าไปในสาระวิชาต่างๆ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมของสถานศึกษา ในลักษณะ

ของ“โครงการคุณธรรม”(Moral Project) หรือลักษณะอื่นๆ โดยจะดำเนินงานตามความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติของโรงเรียน

6. ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันลงมือพัฒนา “โครงการคุณธรรม”(Moral Project) ซึ่งจะเป็นแผนปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ความดี เป็นการระดมสมองในการวางแผน แบ่งงานกันทำ ลงมือปฏิบัติ ปรึกษาหารือกัน และประเมินผลสำเร็จร่วมกัน ประการสำคัญคือต้องเป็นโครงการคุณธรรมที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำ และให้ทุกคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงอย่างเต็มที่

ขั้นตอนที่ 3 การนิเทศติดตามโรงเรียน

7. การนิเทศติดตามเพื่อเสริมหนุนและให้กำลังใจโรงเรียนโดยผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษาต่างโรงเรียน จะมาเยี่ยมชม ให้คำแนะนำ เพื่อให้คำปรึกษาหารืออย่างเป็นกัลยาณมิตร แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นที่กำลังใจ ให้กันและกัน โดยจะประสานงานกับคณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืนตลอดไป

ขั้นตอนที่ 4 การรายงานความก้าวหน้าและการประเมินผล

8. คณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน ประชุม รายงานความก้าวหน้าของโครงการจะจัด 2 ครั้ง/ปี เมื่อครบ 6 เดือนและครบปี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำเสนอผลงานความสำเร็จ ต่อสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9. คณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน สังเคราะห์ และถอดบทเรียน เพื่อให้โรงเรียนปรับปรุงกระบวนการ พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

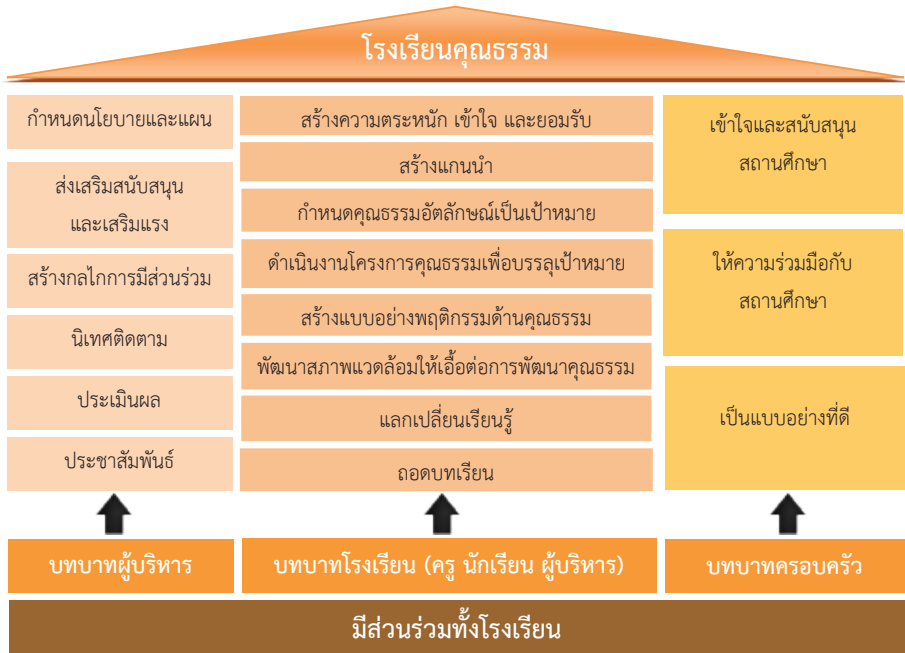
10. ในการประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เป็นการ ประเมินผลพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่มีโครงงานคุณธรรมเป็น เครื่องมือให้ทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์คุณงามความดีนั้นจะส่งผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ลดลง ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดขึ้นและโรงเรียนยังได้รับประโยชน์อีก มากมายเช่น

1. ครูจะตระหนักในบทบาทหน้าที่และเห็นคุณค่าของอาชีพครู มีศักยภาพในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่ยอมรับร่วมกัน
2. นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิดมีคุณธรรมจริยธรรมมีทักษะในการดำเนินชีวิตพึ่งตนเองได้และช่วยเหลือสังคมได้
3. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนครูบุคลากรนักเรียนและผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น
4. นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นและผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับที่ดีขึ้น
5. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้รับความสนใจจากนักวิชาการนำไปต่อยอดขยายผลเชิงวิชาการให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น
6. หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนภาคประชาสังคมสังคมชุมชนจะให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความดีความสุขขึ้นในประเทศเมื่อโรงเรียนได้พัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรมแล้วทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังเป็นการสนองพระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอีกด้วย

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

สาระสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

หัวใจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม คือ “การแปลงคุณธรรมให้เป็นจริยธรรม หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์” ดังนั้น แนวปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จึงใช้ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน คุณธรรมอัตลักษณ์ประกอบด้วยคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้ เชิงบวก (พฤติกรรมที่พึงประสงค์) ซึ่งเกิดจากการประชุมระดมสมองของโรงเรียนตนเอง

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแต่ละโรงเรียนจะแตกต่างกันตามสภาพปัญหาเชิงพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้นๆ หรือคุณธรรมความดีที่โรงเรียนต้องการสร้างขึ้น เมื่อประชุมระดมสมองได้ความเห็นร่วมกันแล้ว จึงนำมาเขียนเผยแพร่ในรูปของตารางคุณธรรมอัตลักษณ์เพื่อประกาศเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมีตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (จำแนกตามกลุ่ม)		
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
ความซื่อสัตย์	- จัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส - พิจารณาความดีความชอบอย่างถูกต้องเป็นธรรม	- เข้าสอนตรงเวลา - ไม่เอาเวลาราชการไปทำประโยชน์ส่วนตัว	- ไม่ลอกการบ้าน - พูดความจริงไม่โกหก
ความรับผิดชอบ	- ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ได้บังคับบัญชา	- สอนให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์รู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง	- ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านทุกวัน - แต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียน
ความพอเพียง	- มีแผนงานแผนเงินที่สอดคล้องกัน - ใช้จ่ายตามแผนงาน	- ใช้จ่ายสมฐานะ - ใช้สื่อการสอนร่วมกันอย่างคุ้มค่า	- ใช้จ่ายอย่างประหยัด - อุดหนุนเสียสละเพื่อส่วนรวม

ในส่วนของแผนปฏิบัติงานจะใช้ “**โครงการคุณธรรม**” เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์คุณความดีจะใช้รูปแบบของโครงการ/โครงการที่มีการตรวจทานความสอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (พฤติกรรมที่พึงประสงค์) ที่ได้กำหนดไว้ในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

ผลงานความสำเร็จที่ผ่านมา

จากรายงานข้อมูลการนิเทศติดตามการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมโดยนิเทศอาสาใน ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 130 แห่ง พบว่าโรงเรียนที่ดำเนินการในระหว่างปี 2555 - 2558 มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

1.1 โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ร่มรื่นเหมาะสมเป็นสถานที่เรียนมากขึ้นบริเวณโรงเรียนมีความสะอาดอาคารเรียนและสถานที่ต่างๆ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามในด้านบรรยากาศพบว่าผู้บริหารครู และนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมีบรรยากาศของการร่วมมือกันและมีการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้เป็นส่วนใหญ่นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองและส่วนรวมมากขึ้นนักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้นเช่นการเดินแถวการแต่งกาย

ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามข้อตกลงกฎเกณฑ์และระเบียบของโรงเรียนได้ดีขึ้นนักเรียนมีพฤติกรรมด้านจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น เช่น การแสดงความสนใจการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นและการเสียสละเวลาว่างช่วยงานครูและผู้ปกครอง เป็นต้น

1.3 นักเรียนพัฒนาตนเองในทิศทางที่ดีเพิ่มมากขึ้นเช่นมีสมาธิในการเรียนกล้าแสดงออกกระตือรือร้นใฝ่รู้ใฝ่เรียนตั้งใจฝึกปฏิบัติงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

1.4 โรงเรียนส่วนใหญ่มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนเพิ่มมากขึ้นโดยมีลักษณะของการมีส่วนร่วมหลากหลายเช่นการมอบทุนการศึกษาการบริจาคเงินเพื่อจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ของโรงเรียนการบริจาคเงินเพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียนสนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นแกนนำจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ช่วยงานพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนช่วยเสริมแรงในการจัดอาหารกลางวันเป็นต้นภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนพบว่าส่วนใหญ่จะมาจากชุมชนภาคราชการ/รัฐวิสาหกิจผู้ปกครองและครอบครัวภาคเอกชนองค์กรมูลนิธิต่างๆตามลำดับนอกจากนี้ยังพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้นเช่นการบริจาคเงินอนุเคราะห์ให้ใช้อาคารสถานที่และจัดหาบุคลากร

1.5 โรงเรียนเกิดนวัตกรรม/องค์ความรู้ของการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมซึ่งได้จากการดำเนินงานโครงการคุณธรรมของโรงเรียนพบว่าเริ่มมีการพัฒนารูปแบบโมเดลหรือยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการคุณธรรมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยบูรณาการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปสู่รายวิชาบางรายวิชาและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และการถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านและวัฒนธรรมของชุมชนและนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยใช้การดำเนินโครงการคุณธรรมเป็นฐานเป็นต้น

1.6 โรงเรียนได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนใกล้เคียงชื่อเสียงของโรงเรียนในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น ทำให้โรงเรียนใกล้เคียงมาศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ผลพลอยได้จากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ดังนี้

2.1 โรงเรียนคุณธรรมมีผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับสูงขึ้นทั้งในระดับประถมศึกษา(ป.6) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.6) เมื่อพิจารณารายสาระการเรียนรู้พบว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมี 4 รายวิชาที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น คือ ภาษาไทยวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและศิลปะส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.3) พบว่ามี 4 รายวิชา คือ คณิตศาสตร์สังคมศึกษาสุขศึกษาและการทำงานอาชีพที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

2.2 โรงเรียนคุณธรรมมีนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพิ่มขึ้นพบว่านักเรียนระดับประถมศึกษา(ป.6) เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงร้อยละ 78 และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.3) เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงถึงร้อยละ 90 และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.6) สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของรัฐได้เพิ่มขึ้น

2.3 อัตราการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมลดลงในทางตรงกันข้ามพบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนมาเข้าศึกษาเพิ่มขึ้นทั้งนี้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจในการส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนในโรงเรียนคุณธรรมมากขึ้นกรณีที่มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันบ้างพบว่าเกิดจากการย้ายภูมิลำเนาเพื่อติดตามผู้ปกครองและต้องไปประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้ช่วยเหลือผู้ปกครอง เป็นต้น

2.4 โรงเรียนและนักเรียนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากการประกวดแข่งขันต่างๆ การแข่งขันทางวิชาการการแข่งขันกีฬาการประกวดสิ่งประดิษฐ์สิ่งของ หรืองานสร้างสรรค์ทางศิลปะการแข่งขันร้องเพลงและเล่นดนตรี ฯลฯ เป็นต้น พบว่ารางวัลที่ได้รับมีส่วนหนึ่งมาจากผลงานที่ได้รับการยกย่องหรือเชิดชูด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งนี้ผลงานความสำเร็จของโรงเรียนในการแข่งขันจะมีทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาระดับจังหวัดและระดับชาติ

2.5 ชุมชนมีความตื่นตัวในระดับสูงมากในการรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมพบว่าชุมชนจะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นเกิดเครือข่ายชุมชนจิตอาสากับโรงเรียนสนับสนุนโครงการคุณธรรมของโรงเรียนมากขึ้นชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นฐานจัดการเรียนรู้และสนับสนุนในด้านงบประมาณสถานที่อุปกรณ์ และร่วมเป็นวิทยากรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

3. ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมพบว่า

3.1 ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้มีความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์

3.2 โรงเรียนมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทำให้การดำเนินงานมีทิศทางการทำงานและเป้าหมายที่ชัดเจน

3.3 การได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายในได้แก่ครูนักเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรของโรงเรียนที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานมีความทุ่มเทรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย

3.4 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการน้อมนำพระราชปณิธานการสร้างคนดีให้บ้านเมืองของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาเป็นหลักกำลังใจในการดำเนินงาน

3.5 มีการพัฒนานักเรียนแกนนำรุ่นใหม่ให้มีการเรียนรู้เพื่อสืบทอดการดำเนินงานโครงการคุณธรรมจากนักเรียนแกนนำรุ่นพี่ก่อนที่จบการศึกษาออกไปอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

กิจกรรมอบรมเนกขัมมะ

กิจกรรมโครงการเนกขัมมะนักเรียนได้ปฏิบัติธรรม และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

- นักเรียนเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการเจริญจิตภาวนาได้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

ความยั่งยืนของโรงเรียนคุณธรรม

การดำเนินโรงเรียนคุณธรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการตามดังนี้

การนิเทศติดตาม

การนิเทศติดตามเป็นกระบวนการให้คำแนะนำช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ครูนักเรียนบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ การนิเทศติดตามเพื่อส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเป็นกระบวนการสำคัญที่จะกระตุ้นและสนับสนุนให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นโรงเรียนคุณธรรมได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การนิเทศติดตามแบบกัลยาณมิตรหรือนิเทศอย่างมีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรคือนิเทศอาสามีลักษณะความเป็นกันเองชวนให้เข้าไปไต่ถามขอคำปรึกษานำเคาะพให้ความรู้สึกรอบอุ้มใจเป็นที่พึ่งได้น่ายกย่องในฐานะเป็นผู้ทรงความรู้และภูมิปัญญาแท้จริงรู้จักพูดให้ได้ผลรู้จักชี้แจงให้เข้าใจอดทนต่อถ้อยคำพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาข้อเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยากและซับซ้อนให้เข้าใจได้

บทบาทของนิเทศอาสา

1. สร้างความตระหนักและกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม

2. กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจและทัศนคติเชิงบวก (Positive attitude) ต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม

4. สร้างขวัญกำลังใจในการพัฒนาไปสู่โรงเรียนคุณธรรม

5. สนับสนุนโรงเรียนให้สามารถเริ่มต้นกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้บรรยากาศของความร่วมมือทั่วทั้งโรงเรียนโดยผู้บริหารครูและนักเรียน ร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ต้องการไปให้ถึงซึ่งได้แก่คุณธรรมอัตลักษณ์ (คุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก)

6. ให้คำปรึกษาแนะนำในประเด็นต่างๆ เช่น แนวทางการขับเคลื่อน ไปสู่โรงเรียนคุณธรรม การกำหนดแผนงานคุณธรรมและแผนปฏิบัติการของ โรงเรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมอย่างเหมาะสมและสร้างการมีส่วนร่วมและ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นต้น

เป้าหมายการนิเทศติดตาม

1. เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามที่มูลนิธิฯ กำหนด

2. ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพในการออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการความรู้คู่ความดีและเป็นต้นแบบที่ดั่งใจของนักเรียน

3. นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมสม่ำเสมอ

4. ผู้บริหารและครูเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม

5. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมเป้าหมายของนักเรียนในภาพรวมเพิ่มขึ้น

6. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากทุกภาคส่วน

7. มุ่งองค์ความรู้/นวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ประเด็นสำคัญของการนิเทศอาสา

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมจะมีการนิเทศติดตามปีละ 2 ครั้ง แต่ละครั้งมีประเด็นที่นิเทศอาสาให้ความสำคัญดังนี้

การนิเทศติดตามครั้งที่ 1

เป็นช่วงเริ่มต้นโครงการการนิเทศติดตามครั้งนี้จะช่วยกระตุ้นให้โรงเรียนได้ลงมือดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสมประเด็นที่นิเทศอาสาควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษได้แก่

1. การจัดทำตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของผู้บริหารครูและนักเรียน

2. การออกแบบโครงการงานคุณธรรมซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกตามที่แสดงไว้ในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

3. แนวทางขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนเช่นการวางแผนปฏิบัติการการสร้างกลไกการทำงานการนิเทศติดตามภายในการเสริมแรงและการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

การนิเทศติดตามครั้งที่ 2

การนิเทศติดตามครั้งนี้จะอยู่ในช่วงดำเนินงานโครงการคุณธรรมได้ประมาณ 6-8 เดือนแล้ว ประเด็นที่นิเทศอาสาควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เช่น

1. ความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการคุณธรรม
2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการคุณธรรม
3. ความสำเร็จของโครงการคุณธรรม
4. ปัจจัยความสำเร็จของโครงการคุณธรรมและกระบวนการพัฒนาโรงเรียน

5. ปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบต่อการดำเนินงาน
6. การถอดบทเรียน
7. การเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

การนิเทศติดตามจะช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีแนวทางชัดเจนและเป็นประโยชน์ในขั้นตอนการรายงานความก้าวหน้าของโครงการจนถึงการประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ตัวชี้วัด/เกณฑ์การประเมินโรงเรียนคุณธรรม

แนวทางการกำกับติดตามโครงการคุณธรรมจะใช้ตัวชี้วัดเป็นหลักการจัดเก็บข้อมูลแต่ละเรื่องจะช่วยให้ทราบผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดว่าจะบรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไรการกำกับติดตามให้คำปรึกษาหารือการดำเนินโครงการคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทีและปรับปรุงแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์มากยิ่งขึ้นส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

ในการประชุมรายงานความก้าวหน้าจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติโครงการคุณธรรมและแนวทางพัฒนาคุณธรรมของแต่ละโรงเรียนเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้และพัฒนาให้วิถีการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีคุณภาพมากขึ้น

การประเมินผลภาพรวมเพื่อให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริหารครูและนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตัวชี้วัดที่ใช้อาจใช้ตัวชี้วัดของโรงเรียนคุณธรรมได้ดังนี้

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งโรงเรียน	1. ผู้บริหารครูนักเรียนและบุคลากรทราบแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน 2. มีภาพความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูนักเรียนผู้บริหารกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง 3. ครูและนักเรียนมีความสุขยิ้มแย้มแจ่มใสทั่วทั้งโรงเรียน 4. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาดร่มรื่นน่าเรียน
2. มีกลไกคณะทำงานและใช้โครงงานคุณธรรมเป็นเครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม	5. ครูนักเรียนผู้บริหารแบ่งงานรับผิดชอบพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6. มีโครงงานคุณธรรม/กิจกรรมคุณธรรมที่แต่ละคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ
3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น	7. ครูนักเรียนผู้บริหารมีวินัยในการปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบ 8. ครูนักเรียนผู้บริหารมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน
4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง	9. ครูนักเรียนผู้บริหารลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง
5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเช่นผู้บริหารโรงเรียนครูบุคลากรนักเรียนผู้ปกครองชุมชน	10. บรรยายภาคในโรงเรียนทุกภาคส่วนร่วมมือกันปฏิบัติงานครูนักเรียนผู้บริหารร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อบรรลุพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน
6. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและมีการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน	11. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เผยแพร่ได้และ/หรือมีแผนการเรียนรู้การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชั้นเรียน
7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม	12. โรงเรียนมีความพร้อมในการเป็นแหล่งศึกษาดูงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

และอาจเพิ่มเติมตัวชี้วัดได้ตามบริบทของโรงเรียนเช่นมีการขยายเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรมมีภาคีความร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มโรงเรียนและ/หรือชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมในภูมิภาค เป็นต้น

ในที่สุดการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจะทำให้นักเรียนรู้จักคุณค่าของตนเองมีแรงจูงใจให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเพื่ออาชีพของตนเองในอนาคตและเข้าใจคุณค่าของการเป็นคนดีเป็นที่ยอมรับของครอบครัวชุมชนและสังคมซึ่งจะเป็นพลังที่มีคุณค่าของประเทศต่อไป

เมื่อนันทมนำศาสตร์พระราช...สู่วิถีชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

นายนิสิต จันทรสมวงศ์ ผู้อำนวยการจังหวัดนนทบุรี ลุยตรวจ
สอบปัญหาขยะมูลฝอยล้นเมือง เอาจริงคัดแยกขยะทั่วจังหวัดนนทบุรี
หวังลดขยะในจังหวัดให้ได้ 60 ตันต่อวัน พร้อมเน้นย้ำแนวทางดำเนิน
การ มุ่งเน้นการรณรงค์ให้เด็กในโรงเรียนทุกแห่งให้รู้จักการคัดแยกขยะ
เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้การจัดการขยะและของเสียอันตรายได้อย่าง
ถูกต้อง เหมาะสม ไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ มีการปรับ
เปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อช่วยกันลดขยะ ซึ่งการจัดการขยะที่ต้นทาง ตาม
หลัก 3Rs : Reduce Reuse Recycle เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน
ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม มีความยั่งยืน

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ โดยนายพนพร พิพิธจันทร์ ศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี
กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการน้อมนำศาสตร์พระราชสู่วิถีชีวิต
เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา นำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่าง
เป็นรูปธรรมในทุกสถานศึกษาของจังหวัดนนทบุรีในรูปแบบ “โรงเรียน
สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม”

โรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม คืออะไร

“โรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม” หมายถึง สถานศึกษาที่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้การจัดการขยะได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อช่วยกันลดขยะด้วยการจัดการขยะที่ต้นทาง ตามหลัก 3Rs : Reduce Reuse Recycle ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และยั่งยืน

ทำอะไรจึงจะพัฒนาเป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม หลักการ

1. ความสนใจและเต็มใจ
2. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม
3. มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
4. สู่การปฏิบัติด้วยโครงการ

แนวปฏิบัติในการขับเคลื่อนสู่โรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกัน สร้างความรู้ความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกัน
2. การกำหนดเป้าหมายในการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน วิเคราะห์ปัญหา ค้นหาเป้าหมาย กำหนดนโยบายและ/หรือ

ข้อตกลงร่วมกัน กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้/ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย (ในระยะเริ่มต้น ไม่ควรกำหนดเป้าหมายจำนวนมากหลายข้อ เพื่อง่ายและสะดวกต่อการพัฒนา)

3. การจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ จะแบ่งกลุ่มตามความสนใจโครงการเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรืออาจแบ่งตามระดับชั้นเรียนขึ้นอยู่กับนโยบายและ/หรือข้อตกลงร่วมกัน

4. การลงมือร่วมกันปฏิบัติ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน ลงมือปฏิบัติด้วยกันตามแผนปฏิบัติงาน เมื่อจบแต่ละกิจกรรมย่อย ให้ทำ AAR (After Action Review) เป็นการพูดคุยกัน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และควรให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ในสมุดเป็นรายบุคคล รวมถึงเผยแพร่เอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรม

5. การนิเทศติดตามประเมินผลและเสริมแรงกัน ในการทำกิจกรรมต่างๆ ควรมีคณะทำงานทำหน้าที่นิเทศ ติดตามให้คำปรึกษาหารือ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแนะนำสิ่งที่จำเป็นอย่างมีกัลยาณมิตร เพื่อให้งานบรรลุผลตามขั้นตอน เป้าหมายและกำหนดเวลาที่คาดหวังไว้ ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทำงาน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยพิจารณาตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้

1. การชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกัน

สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง

การจัดการขยะ รับฟังความคิดเห็น

และตัดสินใจร่วมกัน ประเภทขยะ

ในโรงเรียน

หากนำขยะมาจัดกลุ่มแยก

ประเภทขยะ (Type of Solid Waste)

มีการทำได้หลายประเภท ขึ้นกับเกณฑ์

ที่ใช้ในการแบ่ง เช่น ขยะเปียก

ขยะแห้ง แบ่งตามการจัดเก็บ

หรือกำจัด จึงพอจัดกลุ่มได้ดังนี้

หากเน้นการนำไปใช้ประโยชน์

ขยะประเภทไหนมีจำนวนมากที่สุด? ขยะแต่ละชนิดมีอายุในการย่อยสลายแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ?

เปลี่ยนขยะ...เป็นเงินกันดีไหม?

2. การกำหนดเป้าหมายในการจัดการขยะของโรงเรียน

วิเคราะห์ปัญหาค้นหาเป้าหมาย กำหนดนโยบายและ/หรือข้อตกลงร่วมกัน กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้/ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย (ในระยะเริ่มต้น ไม่ควรกำหนดเป้าหมายจำนวนมากหลายข้อ เพื่อง่ายและสะดวกต่อการพัฒนา)

ถ้าทุกคนไม่ใส่ใจในการจัดการขยะจะเกิดอะไรตามมาบ้าง ?

เราจะจัดการขยะในโรงเรียนกันอย่างไร ?

แค่เปลี่ยนวิธีคิด...ก็พิชิตขยะได้

กระบวนการ 3R ประกอบด้วย

Reduce

หรือการลดการใช้ ควรปรับการดำเนินชีวิต อาทิ ลดการใช้ถุงพลาสติก หรือบรรจุภัณฑ์ ที่ย่อยสลายยาก ลดการใช้กระดาษ ถึงแม้การผลิตกระดาษในปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้ป่าปลูก แต่เมื่อมองโดยรวมแล้วหากลดการตัดต้นไม้ได้ก็จะเกิดประโยชน์ต่อ โลกมากกว่า

Reuse

หรือการใช้ซ้ำ ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ลองกลับมาดูकिคิดสักหน่อยว่าสินค้า ประเภทนั้นสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้หรือไม่ อาทิ นำขวดแก้วมาตกแต่งเป็นแจกัน นำขวดน้ำ 5 ลิตร มาทำกระถางต้นไม้ นำกล่องเครื่องดื่มมาตัดสานทำเสื่อ ฯลฯ

Recycle

หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ ผลิตภัณฑ์หรือวัสดุ ที่ไม่สามารถใช้งานได้แล้ว เราสามารถนำไปรีไซเคิลเพื่อ นำกลับมาใช้ใหม่ อาทิ ขวดแก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก ผู้บริโภคควรช่วยกันคัดแยกขยะรีไซเคิล จากครัวเรือน เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจัดเก็บส่งไปรีไซเคิล

3.การจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ

จะแบ่งกลุ่มตามความสนใจโครงการเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรืออาจแบ่งตามระดับชั้นเรียนขึ้นอยู่กับนโยบายและ/หรือข้อตกลงร่วมกัน

ตัวอย่างกิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมด้วยการจัดการขยะ

รีไซเคิลกล่องปกป้องโลก

ดื่มหมด (คุ้มค่า)

ลดพื้นที่ (พับเล็ก)

รีไซเคิล (กล่อง)

กิจกรรม ของนักเรียนทุกระดับชั้น ผู้บริหาร คณะครู นักเรียน นักการภารโรง ผู้จำหน่ายอาหาร คนขับรถ บุคลากรทุกคนในโรงเรียน เป็นการเรียนรู้ร่วมกันถึงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ครูให้ความรู้เรื่องกล่องเครื่องดื่มกับการคัดแยกเพื่อนำไปรีไซเคิล ในคาบจริยธรรมของนักเรียนทุกระดับชั้นบุคลากรในโรงเรียนก็รวมกลุ่มเรียนรู้วิธี พับกล่องเครื่องดื่ม นำส่งลุ้นโชคก่อนส่งเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลต่อไป

ย้อนรอยอาหารกลางวัน

ย้อนรอยอาหารกลางวัน กิจกรรมสนุกๆ ที่นักเรียนจัดกลุ่มเลือกเมนูอาหารที่ชอบแล้วช่วยกันค้นหา ถึงส่วนประกอบ ที่มา การปรุง การใช้เชื้อเพลิง การขนส่ง การเกิดของเสีย มีกระบวนการอย่างไร ร่วมกันคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ และสร้างสรรค์เป็นแผนภาพย้อนรอยอาหาร เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนนักเรียนได้รู้ว่า “อาหารทุกมื้อมีคุณค่า มีที่มาแตกต่างกัน ควรรับประทานจนหมดเพื่อให้ใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่เหลือทิ้งไว้ในรูปเศษอาหาร ให้กลายเป็นแก๊สมีเทน หรือเป็นขยะ สร้างภาระให้โลกของพวกเราแบกรับ”

สัมภาษณ์แม่ค้าถึงที่มาของอาหารกลางวัน

เผยแพร่ความรู้ สร้างความตระหนักในการทานอาหาร

กิจกรรมธนาคารขวด

เป็นกิจกรรมที่อยู่ในความดูแลของกลุ่มการบริหารงานกิจการนักเรียน ภายใต้การขับเคลื่อนของคณะกรรมการคณะสี วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1) เพื่อหารายได้เพิ่มเติมที่จะนำไปใช้ในการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ภายในคณะสี

2) เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงสำคัญของการอนุรักษ์และรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์

3) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเรียนรู้การทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1) โรงเรียนจัดเตรียมตระกร้าเหล็กสำหรับรองรับขยะขวดน้ำโดยจัดทำให้ทุกคณะสีวางไว้ 2 บริเวณ

คือ ด้านข้างโรงอาหาร และด้านข้างห้องโสตทัศนศึกษา

2) นักเรียนนำขวดน้ำ ไปทิ้งยังตะกร้าเหล็กของคณะสีตนเอง

3) คณะกรรมการของแต่ละคณะสีจัดตารางเวรสำหรับเก็บขวดน้ำ โดยมอบหมายให้นักเรียนเป็นกรรมการทุกระดับชั้น ซึ่งการเก็บ ขวดน้ำเก็บโดยการแยกฝาขวด และบีบขวดน้ำให้แบน แยกใส่ถุงดำ นำไปเก็บไว้ยังห้องธนาคารขวด

4) ติดต่อร้านรับซื้อขวด เฉลี่ยเดือนละครั้ง

5) รายได้ที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายขวด แต่ละคณะนำไปฝากไว้ในบัญชีธนาคารโรงเรียนของแต่ละคณะสี และควบคุมดูแลการใช้จ่ายโดยคุณครูหัวหน้าคณะสี

ผ้าป่าขยะรีไซเคิล

กิจกรรมผ้าป่าขยะรีไซเคิล เริ่มต้นเมื่อปี 2549 โรงเรียนจัดกิจกรรมคัดแยกขยะเพื่อชุมชนเทศบาล และ จัดคัดแยกขยะรีไซเคิลในโรงเรียนพร้อมทั้งส่งเอกสารเชิญชวนผู้ปกครองให้แยกขยะรีไซเคิลในชีวิตประจำวันมาทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล จากนั้นประสานความร่วมมือเทศบาลให้เชิญชาวชุมชนเข้าร่วมเป็นประธานในการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิลที่วัดในชุมชน โดยนัดหมายกันหลังจากอบรมแล้วประมาณ 1 - 2 เดือน จากนั้นกำหนดกิจกรรมการจัดงานครึ่งวันเช้า มีพิธีสงฆ์ จะนัดหมายร้านรับซื้อขยะรีไซเคิลมาชั่งน้ำหนัก และนำเงินจากการจำหน่ายขยะรีไซเคิลถวายวัด

เทศบาลเห็นคุณค่ากิจกรรมผ้าป่าขยะรีไซเคิลมีประโยชน์กับชุมชน จึงกำหนดจัดทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิลเป็นประจำทุกปีโดยหมุนเวียนจัดให้กับวัดในชุมชน และมีกิจกรรมการประกวดชุดรีไซเคิลเพิ่มเติม

งานวิจัยก่อนเชื้อเพลิงขยะไขมันจากบ่อดักไขมัน

รางวัลวิจัยดีเด่นระดับประเทศ

งานวิจัยก่อนเชื้อเพลิงขยะไขมัน เป็นการนำขยะไขมันจากบ่อดักไขมันที่จะเป็นปัญหากับสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนมาเป็นพลังงานทางเลือก ทดแทนถ่านไม้ และแก๊ส โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อผลิตแท่งเชื้อเพลิงจากขยะไขมันจากบ่อดักไขมัน ในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแท่งเชื้อเพลิงที่ได้จากขยะไขมัน ให้เหมาะสมกับการใช้งาน
3. เพื่อนำแท่งเชื้อเพลิงที่ได้จากขยะไขมันไปใช้ประกอบอาหารทดแทนถ่านไม้และแก๊สหุงต้ม

หาส่วนผสมที่ลงตัว เริ่มด้วยการนำเอาขยะไขมันจากบ่อดักไขมันมาตากจนแห้งแล้วมาผสมกับส่วนผสมอื่น คือ ขี้เลื่อย กากมะพร้าว และแป้งเปียก ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน 15 สูตร อัดเป็นก้อนโดยใช้ท่อพีวีซี เจาะรูตรงกลางก้อนด้วยแท่งเหล็ก แล้วนำไปตากจนแห้ง

ศึกษาประสิทธิภาพก่อนเชื้อเพลิง ด้วยการนำก้อนเชื้อเพลิงทั้ง 15 สูตร มาทดสอบระยะเวลาเริ่มต้นในการติดไฟ ปริมาณควัน ความสูงของเปลวไฟ ความต่อเนื่องของการลุกไหม้ ค่าความร้อน พบว่า สูตรที่มีค่าต่างๆ เฉลี่ยดีที่สุดประกอบด้วย ขยะไขมัน 5 ส่วน กากมะพร้าว 3 ส่วน แป้งเปียก 2 ส่วน เปรียบเทียบกับถ่านไม้ พบว่าติดไฟเร็วกว่า ให้เปลวไฟสูงกว่ามาก ให้พลังงานความร้อนมากกว่า นำไปประกอบอาหารต่างๆ ได้หลายชนิด เช่น ต้ม ผัด แกง ทอด แต่ไม่เหมาะกับอาหารประเภทที่ย่างเพราะความร้อนสูงเกินไป

4. การลงมือร่วมกันปฏิบัติ

แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน ลงมือปฏิบัติด้วยกันตามแผนปฏิบัติงาน เมื่อจบแต่ละกิจกรรมย่อย ให้ทำ AAR (After Action Review) เป็นการพูดคุยกัน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และควรให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ในสมุดเป็นรายบุคคล รวมถึงเผยแพร่เอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรม

แล้วใคร....ทำอะไร

สมาชิกทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะที่เกิดขึ้น ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน นักการ ภารโรง ผู้จำหน่ายอาหาร รวมถึงผู้ปกครองของนักเรียน เริ่มต้นตั้งแต่ก่อนจะเปิดรับให้ขยะต่างๆ จะเข้ามาอยู่ในโรงเรียนตามหน้าที่ที่ต่างกันไป

ผู้บริหาร กำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะที่ครอบคลุมทุกฝ่ายงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ จนถึงห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ ในโรงเรียน โดยคำนึงถึงการวางแผนการจัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์น้อย หรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คัดค้าน การคัดแยกขยะจากต้นสำนักงาน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สนับสนุนให้จัดทำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนต้องคำนึงการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย สร้างขวัญกำลังใจ สร้างแรงจูงใจในการทำงาน ให้สำเร็จให้บุคลากร

ครู ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะ สร้างความตระหนักในการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมด้วยลดการใช้ และใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าให้กับนักเรียน จัดกิจกรรมที่น่าสนใจให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เข้าร่วมกิจกรรมตามความสมัครใจ ในการคัดแยกขยะ ณ จุดทิ้งที่ปลายทางเพื่อร่วมกันรับรู้ปัญหา เก็บสถิติและตรวจสอบคุณภาพการคัดแยกขยะ จากแต่ละระดับชั้นหรือแต่ละฝ่ายและกลายเป็นกลุ่มแกนนำที่ช่วยกันปลุกกระแส “แยกขยะก่อนทิ้ง” ให้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

นักเรียน ตั้งใจเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ร่วมกันสร้างบรรยากาศของ “**ชั้นเรียนปลอดภัย**” ด้วยการลงมือจัดและปรับปรุงระบบคัดแยกขยะประจำชั้นเรียนของตน เพื่อให้การแยกขยะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในโรงเรียนที่ทุกคนร่วมปฏิบัติได้ถูกต้อง ขยายความรู้สู่ครอบครัว ชุมชน

นักการภารโรง ช่วยดูแลในการคัดแยกจัดเก็บอย่างถูกวิธี และนำส่งเพื่อจัดการขยะอย่างถูกวิธี

ผู้จำหน่ายอาหาร เลือกวัสดุมาประกอบอาหารที่สะอาด ปลอดภัย คัดแยกขยะในร้าน จัดการกับขยะอินทรีย์ น้ำเสีย ใช้ถังดักไขมันในร้านและหมั่นทำความสะอาดท่อระบายในส่วนที่ร้านรับผิดชอบ

ผู้ปกครอง ให้การสนับสนุนกิจกรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการคัดแยกขยะในครัวเรือน

5. การนิเทศติดตามประเมินผลและเสริมแรงกัน ในการทำกิจกรรมต่างๆ ควรมีคณะทำงานทำหน้าที่นิเทศ ติดตามให้คำปรึกษาหารือ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือ แนะนำสิ่งที่จำเป็นอย่างมีกัลยาณมิตร เพื่อให้งานบรรลุผลตามขั้นตอน เป้าหมายและกำหนดเวลาที่คาดหวังไว้ ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทำงาน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยพิจารณาตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้

โรงเรียนสามารถประเมินความพร้อม/ความก้าวหน้าของการเป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมตามแบบประเมินในภาคผนวก

รู้ได้อย่างไรว่าได้เป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมแล้ว

เมื่อผู้บริหารและคณะครูตัดสินใจจะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมแล้ว ย่อมต้องการทราบผลว่า การพัฒนาโรงเรียนมีความก้าวหน้าไปอย่างไรบ้าง และพฤติกรรมของครู นักเรียนผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง ในเรื่องการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ ระบบหรือขั้นตอนการจัดการขยะ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเรื่องใดเพิ่มขึ้นมากหรือน้อย พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ลดลงมากหรือน้อย คณะผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการบริหารงาน เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนงานสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ประกอบด้วย

1. การวางแผนงานการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในเรื่องการจัดการขยะรูปแบบต่างๆ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติ และตัวชี้วัดเพื่อการประเมินผล
2. สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน โรงเรียนพัฒนากลไกในการปฏิบัติงาน โดยเน้นการสร้างความมีส่วนร่วม มีคณะทำงานรับผิดชอบ มีนักเรียนแกนนำ มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินผล
3. กำหนดการติดตามนิเทศงาน ในช่วงของการปฏิบัติงานควรมีการนิเทศงานเป็นระยะๆ มีผู้รับมอบหมายให้เป็นผู้นิเทศติดตามงาน สอนงาน ให้คำปรึกษาหารืออย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้งานเป็นไปในแนวทางที่กำหนดไว้ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที และปรับปรุงงานให้ดีขึ้นได้ตลอดเวลา และเป็นการกระตุ้นส่งเสริม เสริมแรงให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานให้ดำเนินการอย่างราบรื่นจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงการติดตามให้คำแนะนำปรึกษาอย่างกัลยาณมิตร การนิเทศติดตามงานอย่างต่อเนื่อง จะเป็นหลักประกันที่ดีต่อความสำเร็จของการพัฒนา โรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และยั่งยืน

4. การประเมินผลการปฏิบัติงาน การประเมินผลจะช่วยให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่เกิดขึ้น การประเมินผลควรทำ 2 ระดับ ได้แก่ การประเมินผลในระดับ โครงการงาน และการประเมินผลภาพรวมของโรงเรียน

1) การประเมินผลในระดับโครงการงาน ระดับความสำเร็จของโครงการงานต่างๆ จะส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในภาพรวมของโรงเรียน ดังนั้นการเลือกใช้ตัวชี้วัดจึงมีความสำคัญ และมีผลต่อการแสดงผลความสำเร็จแตกต่างกัน

ตัวชี้วัด หมายถึง คุณลักษณะความประพฤติ พฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือ ประเมิน ควรใช้คำที่ ชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ต้องตีความ และระบุการประเมินเชิง ปริมาณ และ/หรือเชิงคุณภาพ เช่น

- **ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ** : จำนวนนักเรียนที่กล้าแสดงออกในทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น
- **ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ** : นักเรียนสร้างสรรค์กิจกรรมการจัดการขยะและ ของเสียอันตรายอย่างหลากหลาย

2) การประเมินผลภาพรวมของโรงเรียน โรงเรียนแต่ละแห่งจะมีการจัดทำ กิจกรรม/โครงการสิ่งแวดล้อมหลายเรื่องมากมาย บางโรงเรียนมีกิจกรรม/โครงการ แบ่งตามจำนวนห้องเรียน ชั้นเรียน กลุ่มสนใจ เป็นต้น เมื่อประเมินผลระดับโครงการงาน แล้วให้นำผลมาใช้ประเมินผลภาพรวมของโรงเรียน โดยนำเป้าหมายของโรงเรียน ที่ได้กำหนดไว้มาใช้เป็นเป้าหมายในการประเมินผล แล้วนำพฤติกรรมบ่งชี้/ข้อปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายมาเป็นหลักในการพิจารณาประกอบแล้วจึงกำหนดตัวชี้วัด ภาพรวม

ตัวชี้วัดภาพรวม จะใช้วัดระดับความสำเร็จของการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายทั้งโรงเรียน โดยพิจารณาจากเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ตัวชี้วัดภาพรวมที่สำคัญ ได้แก่

1. มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งโรงเรียน
 2. มีกลไกคณะทำงานและใช้โครงงานการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายเป็นเครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
 3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
 4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในโรงเรียนลดน้อยลง
 5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน
 6. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายและมีการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม
- โรงเรียนสามารถประเมินความพร้อม/ความก้าวหน้าของการเป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมตามแบบประเมินในภาคผนวก
- นอกจากนี้ อาจเพิ่มเติมตัวชี้วัดความสำเร็จภาพรวมเพิ่มอีกได้ ตามสถานการณ์จริงและความต้องการของโรงเรียน

ตัวอย่างโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม

โรงเรียนรุ่งอรุณ ชุมชนที่ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและนำมาบูรณาการจนกลายเป็นวิถีชีวิต เริ่มต้นที่การมีสติในการใช้ การบริโภคทรัพยากรของเด็กๆ ครู ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ และทุกคนในชุมชน บนการดำเนินงานด้วยหลักวิถีพุทธที่นำมาใช้วิเคราะห์ ผสานกับการวางแผน ออกแบบ จัดการทรัพยากรให้เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำไปสู่เป้าหมายของเสียเหลือศูนย์ (Zero Waste)

อาคารเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของนักเรียนในเรื่องของธรรมชาติและระบบนิเวศได้เป็นอย่างดี ทั้งกิ่งไม้ใหญ่จากต้นไม้และสวนป่าก็ถูกนำมาใช้เผาเป็นถ่านกลับไปใช้ในโรงครัว ช่วยประหยัดพลังงานได้
บึงน้ำใหญ่ ถูกขุดไว้ไม่เพียงแค่เป็นบึงน้ำตามธรรมชาติที่งดงาม หากยังเป็นบ่อพักน้ำขนาดใหญ่ ช่วยรับน้ำมากในหน้าฝน ส่วนดินจากบึงน้ำก็ถูกนำไปเป็นเชื่อนดินล้อมรอบพื้นที่โรงเรียนเพื่อช่วยป้องกันน้ำท่วม

เศษอาหารจากโรงครัว ร้านค้า ตลาดนัด นำมาเป็นอาหารเลี้ยงสัตว์ เศษผักผลไม้ เศษใบไม้ถูกแปรรูปเปลี่ยนนำมาทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำชีวภาพ รดน้ำผักแปลงผักอินทรีย์และต้นไม้ในโรงทาน ด้วยโครงการระบบบำบัดน้ำเสีย

น้ำใช้ น้ำทิ้ง จากอาคารเรียนและโรงครัว ถูกนำมาบำบัดในบ่อบำบัดระบบปิดและระบบเปิดที่นักเรียนร่วมทำโครงการบำบัดน้ำเสีย กลายเป็นน้ำใสใช้รดต้นไม้และคืนลงสู่คลอง

สถานีคัดแยกขยะ ส่วนหนึ่งในโครงการ “ของเสียเหลือศูนย์ Zero Waste” ของชุมชนรุ่งอรุณที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และคนในชุมชนเปลี่ยนทัศนคติของการ “ทิ้ง” ให้เป็นการรวสิ่งต่างๆ กลับมาใช้ใหม่ เพื่อแยกทรัพยากรออกจากขยะและเปลี่ยนขยะเป็นทรัพยากร ช่วยลดปัญหาขยะล้นชุมชนและส่งเสริมวัฒนธรรม “คนไทย...ไม่สร้างขยะ”

ห้องเรียนปลอดขยะ นักเรียนอนุบาลจนถึงมัธยม มีส่วนร่วมในระบบการจัดการทรัพยากรครบวงจรสถานีซ่อม-สร้าง ของเสียก็ซ่อมหรือสรรค์สร้างเป็นสิ่งใหม่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเรือน เครื่องใช้เก่า ต้นไม้ในสวนป่า จากเศษวัสดุต่างๆ ถูกนำมาปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า

ระบบการจัดการทรัพยากร “ครบวงจร”

ของโรงเรียนรุ่งอรุณเกิดขึ้นจากความพร้อมใจของคนในชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดเป็นความรู้ของชุมชน และนำมาลงมือทำด้วยตัวเองอย่างจริงจัง ผสานการออกแบบระบบและการจัดการด้วยวิธีการที่เหมาะสม จนสามารถขับเคลื่อนปรับเปลี่ยนการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนได้อย่างมีคุณค่า กลายเป็นชุมชนที่มีพลัง มีความเข้มแข็ง เป็นความภาคภูมิใจของพวกเราที่ได้มีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกในสังคม และช่วยรักษาทรัพยากรของโลกเราไว้ให้ยั่งยืน

เพื่อไปสู่จุดหมาย “ของเสียเหลือศูนย์ Zero Waste” ได้อย่างเป็นรูปธรรม
ต้องก้าวทีละขั้น...

ขั้นที่ 1 แยกทรัพยากรออกจากขยะ

สำรวจปัญหา จัดระบบและสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็นมาเตรียมรองรับ และ
เริ่มการประชาสัมพันธ์เชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครคัดแยก “ทรัพยากร”
3 ประเภทออกจากขยะที่นำส่งกทม. (ขยะย่อยสลายยาก ขยะห้องน้ำ ขยะพิษ) ได้แก่
เศษอาหาร บริจาคเป็นอาหารสัตว์ ขยะย่อยสลายง่าย ส่งไปหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพ รีไซเคิล
ที่จะขายออกไปเพื่อผลิตกลับมาใช้ใหม่

ขั้นที่ 2 เปลี่ยนขยะเป็นทรัพยากร

เป็นช่วงบูรณาการลงสู่หน่วยการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะการจัด
“สถานีสิ่งแวดล้อม” ที่เป็นพื้นที่เรียนรู้เชิงปฏิบัติการนอกห้องเรียน ได้แก่ สถานีคัดแยก
ขยะ สถานีน้ำจุลินทรีย์ สถานีปุ๋ยหมักชีวภาพ ที่นำไปสู่กิจกรรมแปลงผักอินทรีย์ รวมถึง
การสร้างสรรค์หนทางนำขยะกลุ่มย่อยสลายยากกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น การเปลี่ยน
กล่องนมเป็นกรีนบอร์ด

ขั้นที่ 3 ปรับพฤติกรรมเพื่อลดการสร้างขยะ

รณรงค์ให้ **ลด-ละ-เลิก** วิธีการบริโภคที่ก่อให้เกิดของเสียหรือ “ขยะ” ที่ไม่อาจนำกลับมาใช้ได้อีก ได้แก่ การรณรงค์ให้ร้านค้าเลิกใช้ขวด ถุง ถ้วยพลาสติกและกล่องโฟมใสอาหารและเครื่องดื่ม ส่งเสริมให้เปลี่ยนไปใช้ภาชนะที่สามารถล้างและนำกลับมาใช้ได้ อีก อาทิ ปิ่นโต ตะกร้า ถุงผ้า เป็นต้น

++

แบบประเมินความพร้อมโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม

ความหมายของระดับคะแนน

ระดับคะแนน 0 หมายถึง **ไม่ปรากฏ** หรือ **ไม่มี** หรือ **ร้อยละ 0**

ระดับคะแนน 1 หมายถึง **ไม่ชัดเจน** หรือ **น้อย** หรือ **น้อยกว่าร้อยละ 25**

ระดับคะแนน 2 หมายถึง **พอเห็นบ้าง** หรือ **ปานกลาง** หรือ **ร้อยละ 26-50**

ระดับคะแนน 3 หมายถึง **ชัดเจน** หรือ **มาก** หรือ **ร้อยละ 51-75**

ระดับคะแนน 4 หมายถึง **ชัดเจนมาก** หรือ **มากที่สุด** หรือ **มากกว่าร้อยละ 75**

คำแนะนำในการตอบแบบประเมิน

แบบประเมินความพร้อมสำหรับโรงเรียน มีเป้าหมายเพื่อให้โรงเรียนที่สนใจและสมัครใจเข้าร่วมเป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม ได้ “ทบทวน” โรงเรียนของตนเองว่า มีการดำเนินงานครบถ้วนตามตัวชี้วัด หรือไม่? เพียงใด? ซึ่งแนวคิดในการประเมินความพร้อมสำหรับโรงเรียนนี้ จะให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อ “พัฒนา” โรงเรียน ให้สามารถเป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์แบบ ตามหลักการจัดการโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach)

แบบประเมินความพร้อมฯ นี้ ประกอบด้วย 12 มิติ 40 ตัวชี้วัด ภายใต้อันตรกิริยาหลักทั้ง 4 ด้าน คือ

- พันธกิจที่ 1 : นโยบายสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างการบริหารจัดการ
- พันธกิจที่ 2 : การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน
- พันธกิจที่ 3 : การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- พันธกิจที่ 4 : การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ

พันธกิจที่ 1 : นโยบายสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างการบริหารจัดการ (4 มิติ 16 ตัวชี้วัด)

มิติการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาข้อมูล
1. การกำหนดนโยบายด้าน "สิ่งแวดล้อม"	(1) โรงเรียนกำหนดนโยบายด้าน "สิ่งแวดล้อม" ไว้อย่างชัดเจน	นโยบาย/ วิทยาลัยฯ สอภาม/ สัมภาษณ์
	(2) ครู บุคลากร นักเรียน และ ชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายฯ	
	(3) ครู บุคลากร นักเรียน และ ชุมชน รับรู้และเข้าใจนโยบายฯ	
2. การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้าน "สิ่งแวดล้อม"	(1) มีกรอบโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	ผังโครงสร้างการบริหาร สอภาม/ สัมภาษณ์ คำสั่ง
	(2) มีการกำหนดบุคลากร/ ผู้รับผิดชอบ	
	(3) มีการกำหนดบทบาท/ ภาระหน้าที่รับผิดชอบ	
	(4) ใช้รูปแบบการบริหารจัดการ "แบบมีส่วนร่วม"	
3. การนำนโยบายด้าน "สิ่งแวดล้อม"สู่การปฏิบัติ	(1) มีกิจกรรม/ โครงการ/ โครงการงาน ปรากฏในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน	แผนปฏิบัติการประจำปี กิจกรรม สอภาม/ สัมภาษณ์ ผลงาน/ รายงาน
	(2) มีกิจกรรม/ โครงการ/ โครงการงาน ที่สนับสนุน "การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม"	
	(3) มีกิจกรรม/ โครงการ/ โครงการงาน ที่สนับสนุน "การจัดการขยะในโรงเรียน"	
	(4) มีกิจกรรม/ โครงการ/ โครงการงาน ที่สนับสนุน "การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม"	
	(5) กิจกรรม/ โครงการ/ โครงการงาน ได้รับการสนับสนุนทรัพยากร (เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุ-อุปกรณ์) อย่างเหมาะสม	
	(6) เปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/โครงการ/โครงการงาน	
	(7) มีผลงานเป็นที่ปรากฏ	
4. การกำกับดูแลติดตามและประเมินผล	(1) มี "ระบบ" กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม	คำสั่ง/ แผนติดตาม บันทึกการประชุม
	(2) มีการนำผลการดำเนินงานมาพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	

พันธกิจที่ 2 : การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน (3 มิติ 9ตัวชี้วัด)

มิติการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาข้อมูล
1. การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ รายวิชา หรือ กิจกรรม	(1) มีหลักสูตรฯ ที่พัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมใน 5 ข้อ ได้แก่ ความตระหนัก ความรู้ ทักษะ เจตคติ และ การมีส่วนร่วม	คำสั่ง เอกสารหลักสูตร ภาพกิจกรรม
	(2) รายวิชา/กิจกรรม ได้รับการประเมินผลการใช้ ปรับปรุง และ พัฒนา	
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการ “สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม” ที่หลากหลาย	(1) จัดการเรียนรู้ตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน	เอกสารหลักสูตร ภาพกิจกรรม สอบถาม/สัมภาษณ์ ผลงานนักเรียน
	(2) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการขยะในโรงเรียนและชุมชน	
	(3) ส่งเสริมการสืบค้น/รวบรวมข้อมูลเรื่องการจัดการขยะในโรงเรียนและชุมชน	
	(4) ส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลจากการสืบค้นมาวิเคราะห์ เชื่อมโยง ประเด็นปัญหา/สถานการณ์ท้องถิ่น กำหนดทางเลือกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ตลอดจนลงมือปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พบ	
3. แหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และ/หรือ ในชุมชน	(1) มีแหล่งเรียนรู้ ภายในโรงเรียน และ/หรือ ในชุมชน	ผลงานนักเรียน ภาพถ่าย บันทึกการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน
	(2) มีการใช้แหล่งเรียนรู้ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้	
	(3) แหล่งเรียนรู้เกิดจากการวางแผนร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน	

พันธกิจที่ 3 : การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (3 มิติ 11 ตัวชี้วัด)

มิติการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาข้อมูล
1. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ได้แก่ ด้านขยะ ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ)	(1) โรงเรียนมีการจัดการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมอย่างน้อย 3 กิจกรรม	สภาพจริงในโรงเรียน ผลงาน/ รายงาน
	(2) มีข้อมูล (เชิงปริมาณ) ทั้งก่อน-หลังการจัดกิจกรรม	สอบถาม/ สัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม ภาพกิจกรรม ข้อมูลเชิงสถิติ
	(3) จำนวนครู บุคลากร และ นักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	มาตรการต่างๆ
	(4) ครู บุคลากร และ นักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ในทุกๆ ขั้นตอน	
	(5) กิจกรรมการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	
	(6) มีการสื่อสารกิจกรรมการจัดการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ให้ทุกคนในโรงเรียนได้รับรู้และมีส่วนร่วม	
2. "รูปธรรม" ที่เกิดขึ้นจากการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	(1) สภาพแวดล้อมในโรงเรียน "สื่อ" หรือ "สะท้อน" ให้เห็นถึงความเป็นโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม	สภาพจริงในโรงเรียน ผลงาน/ รายงาน สอบถาม/ สัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม ภาพกิจกรรม ข้อมูลเชิงสถิติ มาตรการต่างๆ
3. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับครู-นักเรียน-บุคลากรในโรงเรียน	(1) ครูและบุคลากรมีความภาคภูมิใจในการดำเนินกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน	สอบถาม/ สัมภาษณ์
	(2) นักเรียนมีความภาคภูมิใจในการดำเนินกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน	สังเกตพฤติกรรม ภาพกิจกรรม ใบประกาศนียบัตร โล่เชิดชูเกียรติต่างๆ
	(3) ครูและบุคลากรมีพฤติกรรมหรือแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	
	(4) นักเรียนมีพฤติกรรมหรือแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	

พันธกิจที่ 4 : การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ (2 มิติ 4 ตัวชี้วัด)

มิติการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด	แหล่งที่มาข้อมูล
1. เครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับโรงเรียน	(1) ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	สอบถาม/ สัมภาษณ์ ภาพกิจกรรม
	(2) ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	
2. ลักษณะการมีส่วนร่วมของเครือข่าย	(1) ผู้ปกครองสนับสนุนการดำเนินงานตามกิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	สอบถาม/ สัมภาษณ์ ภาพกิจกรรม ผลงาน/ รายงาน
	(2) ชุมชนสนับสนุนการดำเนินงานตาม พันธกิจของโรงเรียน สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี	

รูปภิกขกรรม

(challenge_day)

(เนบขัมมะ)

(ปฐมนิเทศ1)

(ประดับเข็ม_ปฐิษฐานตน)

(ใส่บาตร)

(อบรมด้านยาเสพติด)

ศาสตร์พระราชา

สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

“ศาสตร์พระราชา” คือว่า เป็น “ตำราแห่งชีวิต”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงให้ความสำคัญกับงาน “การพัฒนาชนบท” ด้วยการศึกษาย่างกว้าง ทั้งในระดับโรงเรียนและนอกโรงเรียน... แม้แต่ผู้ที่ได้ออกมาและสถานที่ต่างไกล โดยการพระราชทานพระราชทรัพย์สนับสนุนสร้างโรงเรียน เช่นกันว่า “โรงเรียนเจ้าฟ้าหลวงอุบะโก” “โรงเรียนร่มเกล้า” “โรงเรียนราชประชานุเคราะห์”

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงตั้งศูนย์ตามเมืองพระยุคลบาท โดยทรงมีชื่อว่า “ศาสตร์พระราชา” โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รมโรงเรียนมัธยมศึกษาในถิ่นทุรกันดาร 6 แห่ง ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้แก่ “โรงเรียนมัธยมพื้งกักศึกษา” ในจังหวัดนครพนม กำแพงเพชร และสุราษฎร์ธานี และ “โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี” ในจังหวัดอุดรธานี สกลนคร และขอนแก่น

สำหรับศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน ศาสตร์พระราชา
ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน ศาสตร์พระราชา
ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน ศาสตร์พระราชา
ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน ศาสตร์พระราชา

พระราชปณิธานและพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษาระหว่างรัชกาลที่ 9

ทรงมีแนวพระราชเสาวนีย์ ทรงพระราชทานไว้ในโอกาสต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนักเรียนและครูการศึกษา

ครู

- ต้องรักเด็กครูและพัฒนามาตรฐาน
- ตั้งใจในสิ่งที่สอนของครูให้เหมาะสม
- ครูต้องรักเด็กได้ใจเสียเปรียบ
- ของครูต้องดีต้องดี
- วิธีการ ในสาขาที่ตนเองสอนต้องสอน
- ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ
- มีความเป็นครูที่ดีจริง คือ มีความรัก
- ความเมตตาต่อเด็ก
- การสอนหนังสือต้องใจดีว่ามีความ
- ที่มีความชอบ

นักเรียน

- ครูจึงสอนให้เด็กนักเรียนมีหัวใจ
- ปลูกฝังความดีให้กับนักเรียน
- อบรมสั่งสอนให้เด็กมีผลพลอยได้
- เด็กให้เกียรติท่านเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี อดทน
- ช่วยเหลือกันและกัน
- เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน
- นักเรียนรักครู ครูรักนักเรียน

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ของในหลวงรัชกาลที่ 10

มีความสำคัญต่อการศึกษาระหว่างผู้สร้างพื้นฐานให้คนรุ่นใหม่ 2 ด้าน คือ

- 1) ส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถที่ถูกต้อง
- 2) ปลูกฝังพื้นฐานชีวิตหรือการดำรงตนที่ดี และอุปนิสัยที่ดีงาม (Character Education)

หนึ่งในความสำคัญในระบบของรัฐบาลในการส่งเสริมการศึกษาคือการส่งเสริมให้เด็กไทยมีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ในสังคมโลก “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551” ซึ่งมีการแก้ไขปรับปรุงของกระทรวงศึกษาธิการเป็น 1 ใน 5 วิชาของหลักสูตร มีการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อย่างมีความรู้เกี่ยวกับสังคม การพัฒนาตนเองเพื่อที่จะสามารถพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นเป็น “สังคมที่ก้าวหน้า”

หลักของคุณธรรม คือ การคิดด้วยจิตใจที่เป็นกลาง”
ก่อนจะพูดจะทำสิ่งใด จำเป็นต้องหยุดคิดเสียก่อน
เพื่อรวบรวมสติให้ตั้งมั่น และให้จิตสว่างแจ่มใส
ซึ่งเมื่อฝึกหัดจนคุ้นเคยชำนาญแล้ว จะกระทำได้คล่องแคล่ว
ช่วยให้สามารถแสดงความรู้ ความคิด ในเรื่องต่างๆ
“ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ได้ชัด ไม่ผิดทั้งหลักวิชา ทั้งหลักคุณธรรม

พระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 กรกฎาคม 2535

คำว่า นอนเพียง มีความหมายว่า นอนหลับ...”
เศรษฐิกิจแบบนอนเพียง หมายความว่า ผลิตละไรมันพอที่จะได้ไม่ต้องไปขอคนอื่น
อยู่ได้ด้วยตนเอง แปลจากภาษาฝรั่งได้ว่า
ให้กินแบบตัวเอง หมายความว่า สองขาของเรายืนบนพื้นให้ลู่ได้ไม่หกล้ม
ไม่ต้องไปขอเงินของคนอื่นที่จะยืนอยู่ คำว่า นอน คนเราถ้าพอในความต้องการ
...มันก็มีควมโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย
นอนเพียงอาจมีมาก อาจมีของทุกอย่างก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...
ควรคิดว่าทำอะไรพอเพียง... ถ้ามีใครมีความคิดอย่างหนึ่งและต้องการให้คนอื่น
มีความคิดอย่างเดียวกัน ซึ่งอาจไม่ถูก อันนั้นไม่ใช่พณเพียง
การนอนเพียงในความคิดก็คือ เสนอความคิดของตัวเองและปล่อยให้คนอื่นพูดบ้าง
และไปพิจารณาว่า ที่เขาพูดและที่เราพูด อันไหนนอนเพียง อันไหนเข้าเรื่อง
ถ้าไม่เข้าเรื่องก็ไปแก้ไข เพราะถ้าพูดกันโดยที่ไม่รู้เรื่อง
จะกลายเป็นการทะเลาะ... ฉะนั้น ความนอนเพียง ก็แปลว่า
“... ความพอประมาณและความไม่ทะลุผล

พระราชทานในโลกกาลที่คณะบุคคลต่างๆ จำนวน 20,008 คน
เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541

บรรณานุกรม

คณะผู้จัดทำ

“ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง”

สร้างนักเรียนดี...ให้บ้านเมือง

สร้างครูดี...ให้ห้องเรียน

สร้างผู้บริหารดี...ให้โรงเรียน

สร้างโรงเรียนดี...ให้ชุมชน

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรี

เลขที่ 198 หมู่ 1 ต.ติวานนท์ ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

โทร. 02-0453271-2

e-mail: Nonthaburi.moe@gmail.com